

POSITION PAPER OFFLIMITS

Rondetafelgesprek jongeren en sociale media, 28 mei 2025

INLEIDING

Offlimits is het expertisecentrum online misbruik. Met onze anonieme hulplijn Helpwanted, anonieme preventielijn Stop it Now en het Meldpunt Kinderporno bestrijden we online grensoverschrijdend gedrag. In deze *position paper* brengen wij allereerst de positieve en negatieve invloed van sociale media op jongeren in kaart. Vervolgens gaan we in op een effectieve aanpak en doen we concrete aanbevelingen. Tot slot gaan we dieper in op de vraag wat opvoeders nodig hebben.

SAMENVATTING

De invloed van sociale media op jongeren is veelzijdig en ingrijpend, met vergaande effecten op hun welzijn, gedrag en veiligheid. Dat is ook niet zo gek. De ene sociale media is de andere niet; TikTok is toch echt iets anders dan Snapchat of Instagram. Het gaat veel meer om de online leefwereld van jongeren. Om jongeren in die brede online wereld effectief te beschermen, zijn structurele veranderingen in de huidige aanpak nodig, naast het voortzetten van initiatieven die al jaren hun nut hebben bewezen. In de aanpak van een veiligere online wereld voor jongeren staan preventie, interventie en herstel centraal, ondersteund met heldere wet- en regelgeving en verbeterd toezicht. Het huidige landschap aan regelgeving, beschermingsmaatregelen en de uitvoering hiervan biedt simpelweg onvoldoende ondersteuning. Op individueel gebied moeten opvoeders, onderwijsprofessionals én jongeren zelf beter worden toegerust om bewust en weerbaar te navigeren in de digitale wereld. Zonder gerichte actie hierop blijven jongeren kwetsbaar in een digitale omgeving die meer van ze vraagt dan ze kunnen overzien.

DE INVLOED VAN SOCIALE MEDIA OP JONGEREN

Positieve effecten

Gebruik van sociale media kan positieve effecten hebben. Het kan bijdragen aan de cognitieve ontwikkeling van kinderen, de motivatie om te leren verhogen en informatieverwerking verbeteren¹. Daarnaast bieden sociale media ruimte voor het aangaan van vriendschappen, zelfexpressie en maatschappelijke betrokkenheid². Voor jongeren die afwijken van dominante normen (zoals LHBTI+ jongeren), vormen sociale media vaak een belangrijke bron van erkenning en steun³. Daarom is Offlimits tegen een verbod op sociale media voor jongeren onder de 15 jaar, zoals bijvoorbeeld The Online Safety Amendment (Sociale media Minimum Age) Act die in 2024 is aangenomen in Australië. Het gaat er veel meer om jongeren zagezegd 'getrapt' de online leefwereld in te laten gaan. Met het juiste diploma van het pierenbadje naar het grote bad, tot uiteindelijk de open zee.

Negatieve effecten en risico's

Socialmediagebruik heeft ook veel negatieve aspecten die diep ingrijpen op het welzijn van jongeren. We hebben hier als Offlimits dagelijks mee te maken zoals ook uitgebreid beschreven in onze vorige position paper⁴. Een korte, niet-complete lijst van risico's:

- **Overmatig gebruik**
Veel jongeren maken overmatig gebruik van sociale media. Dit leidt tot verminderd mentaal welbevinden, eenzaamheid, slaapproblemen, vermoeidheid en concentratieverlies⁵.
- **Sociale vergelijking en imitatie**
Dit versterkt onzekerheid, een lager zelfbeeld, angst, eenzaamheid en FOMO (Fear Of Missing Out).^{6 7}
- **Schadelijke inhoud**
Bijvoorbeeld (oorlogs)geweld, dierenleed, zelfbeschadiging of pro-anorexia content. Algoritmes kunnen jongeren meeslepen in een negatieve spiraal van steeds extremere content⁸. Dit kan in extreme gevallen tot PTSS leiden⁹. Contentmoderatie op sociale mediaplatforms zoals Meta en X is de afgelopen jaren structureel teruggeschroefd waardoor schadelijke content op platforms toeneemt¹⁰.
- **Blootstelling aan (gewelddadige) porno, vooral op jonge leeftijd**
Dit kan leiden tot vertekende ideeën over seksualiteit, stereotiepe genderrollen en risicovol

¹ https://www.unicef.nl/system/attachments/attachments/000/000/122/original/Essay_1_Kinderen_online_-_digitale_inclusie_als_fundamenteel_recht.pdf

² Cortesi, S., Hasse, A., Lombana-Bermudez, A., Kim, S. & Gasser, U. (2020). Youth and digital citizenship+ (plus): Understanding skills for a digital world. Cambridge: Berkman Klein Center.

³ <https://www.kinderombudsman.nl/system/files/inline/Rapport%20Kinderombudsman%20Als%20je%20het%20ons%20vraagt.pdf#:~:text=De%20Kinderombudsman%20doet%20onderzoek%20naar%20onderwerpen%20die%20te,aanleiding%20van%20klachten%20die%20binnenkomen%20over%20individuele%20gevallen.>

⁴ https://offlimits.nl/assets/downloadable_files/offlimits-positionpaper-kinderrechten.pdf

⁵ <https://www.ggdghor.nl/wp-content/uploads/2024/05/Landelijk-rapport-Gezondheidsmonitor-Jeugd-2023.pdf>

⁶ https://www.rivm.nl/sites/default/files/2022-03/011281_120429_RIVM%20Brochure%20Mentale%20Gezondheid_V7B_TG_V2.pdf

⁷ <https://www.apa.org/topics/social-media-internet/psychological-science-behind-youth-social-media.pdf>

⁸ [https://www.ascl.org.uk/ASCL/media/ASCL/Help and advice/Inclusion/Safer-scrolling.pdf](https://www.ascl.org.uk/ASCL/media/ASCL/Help%20and%20advice/Inclusion/Safer-scrolling.pdf)

⁹ <https://www.nrc.nl/nieuws/2025/02/28/gruwelijk-geweld-en-meer-wat-als-jouw-instagram-algoritme-op-hol-slaat-a4884800>

¹⁰ <https://www.nrc.nl/nieuws/2025/04/28/gruwelijke-tijdlijnen-waarom-gaat-extreem-geweld-zo-vaak-viraal-a4891396>

seksueel gedrag^{11,12}. Daarnaast is kijken naar dit beeldmateriaal verslavingsgevoelig: sommige jonge kijkers raken verstrikt in steeds extremere content¹³. Deze beelden zijn ook nog eens steeds makkelijker te vinden, zo blijkt uit onderzoek¹⁴.

- **Schadelijke gedragingen**

Bijvoorbeeld *challenges*, cyberpesten, sexting-misbruik, discriminatie, maar ook chantage of dwang tot het maken en delen van seksueel beeldmateriaal (sextortion). In 2024 zagen we een zorgwekkende toename van zogenaamd *selfgenerated* beeldmateriaal: expliciete naaktbeelden die door jonge kinderen zelf worden gemaakt. Driekwart van dit beeldmateriaal was afkomstig van kinderen onder de twaalf jaar¹⁵. Offlimits ziet deze trend als een zeer zorgwekkende ontwikkeling en roept daarom op tot verder onderzoek om dit te duiden.

- **Radicalisering en ideologische beïnvloeding**

Jongeren kunnen via de *manosfeer* of extremistische propaganda in aanraking komen met antifeministische, seksistische en radicale ideeën. Dat kan leiden tot een vernauwde blik op gender, vrouwonvriendelijk gedrag en sociale uitsluiting¹⁶. Ook extremistische boodschappen van jihadistische of extreemrechtse groeperingen bereiken jongeren, met risico op verdere polarisatie en ronselen¹⁷.

- **Ronselen voor criminele activiteiten en uitbuiting**

Jongeren kunnen worden gelokt door beelden van succes en rijkdom op sociale media, en gersoneld voor criminele activiteiten zoals het fungeren als geldezel¹⁸. Er zijn ook signalen van uitbuiting door vijandige staten¹⁹.

- **Desinformatie, AI-gemanipuleerd beeldmateriaal en Propaganda.**

Socialmediafeeds zijn bij uitstek plekken waar desinformatie, misleidende berichten en AI-gemanipuleerd beeldmateriaal zich razendsnel verspreiden. Onderzoek wijst uit dat hoe vaker mensen met dit soort berichten in aanraking komen, hoe dieper dit in hun overtuigingen nestelt²⁰. Dit kan jongeren angst aanjagen en schadelijke overtuigingen versterken, en zo het vertrouwen in media, autoriteiten en leeftijdsgenoten ondermijnen²¹. Maar het belangrijkste langetermijneffect is dat desinformatie de democratie uitholt. Antidemocratische overtuigingen kunnen kunstmatig versterkt worden door statelijke actoren, en zijn niet snel om te keren²². De effecten hiervan werken lang door, en manifesteren zich in de politieke voorkeur en stemgedrag van jongeren.

Deze negatieve effecten leiden voor de jongeren die hiermee herhaaldelijk in contact komen onder meer tot schaamte, stress, angst, isolatie en soms depressieve klachten of suïcidale gedachten. Deze risico's

¹¹ <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0963721420979594>

¹² https://pure.uva.nl/ws/files/44156691/Nederlandse_samenvatting.pdf

¹³ <https://www.nationaalrapporteur.nl/publicaties/rapporten/2023/08/24/maak-het-bespreikbaar>

¹⁴ https://offlimits.nl/assets/downloadable_files/onderzoek-dichterbij-dan-je-denkt-offlimits.pdf

¹⁵ <https://jaarverslag.offlimits.nl/2024/meldpunt-kinderporno>

¹⁶ <https://digitalepublicaties.movisie.nl/nl/movisies-september-2024/stereotiepe-man-vrouwopvattingen>

¹⁷ <https://www.aivd.nl/actueel/nieuws/2025/04/03/aivd-ziet-toename-dreiging-van-online-radicaliserende-minderjarigen>

¹⁸ <https://www.nji.nl/nieuws/online-uitbuiting-kinderen-neemt-toe>

¹⁹ <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/opinie-voorkom-uitbuiting-van-nederlandse-jongeren-door-vijandige-staten~b9345c99/>

²⁰ "The Psychology of Misinformation", Jon Roozenbeek en Sander van der Linden, Cambridge University Press, 2024

²¹ Generative AI: Risks and opportunities for children | Innocenti Global Office of Research and Foresight

²² Anne Appelbaum, Autocracy, INC. "The Dictators Who Want to Run the World", Penguin Books, 2024

gelden overigens niet alleen voor jongeren. Ook volwassenen kunnen kwetsbaar zijn en verdienen passende bescherming.

De invloed van sociale media op jongeren hangt sterk af van de persoon en het specifieke platform. Toch zien we in algemene zin dat veel jongeren moeite hebben om goed om te gaan met de grenzeloze online wereld en dat de hierboven beschreven risico's reëel zijn. Jongeren missen kennis en duidelijke richtlijnen om zichzelf te beschermen. Er moet dus meer gebeuren om kinderen te beschermen.

AANBEVELINGEN BIJ EEN EFFECTIEVE AANPAK

Volgens Offlimits bestaat een effectieve en integrale aanpak voor de bescherming van jongeren uit drie pijlers die hieronder aan bod komen. Belangrijk is hierbij dat krachten van bestaande partijen en initiatieven worden gebundeld en dat we gebruik maken van alle bestaande en bewezen organisaties en kennis en expertise. Zo delen wij al actief kennis met preventiepartijen om te zorgen dat hun aanbod past op hetgeen er mis kan gaan, om zo weerbaarheid te vergroten.

Preventie: voorkomen dat er iets gebeurt

Dit kan met goede voorlichting en educatie. Enerzijds om te zorgen dat mensen geen slachtoffer worden, anderzijds om pleger- en daderschap te voorkomen. Enkele goede voorbeelden van organisaties waar wij mee samenwerken en die al jaren een bewezen trackrecord hebben:

- Gamified leren over online veiligheid en weerbaarheid door HackShield
- Informatievoorziening en educatie door Netwerk Mediawijsheid en Bureau Jeugd & Media
- Relationale en seksuele vorming en ondersteuning door Rutgers

Aanbeveling: breid de huidige Hash Check Service voor misbruikmateriaal van kinderen uit met ander schadelijk materiaal voor jongeren

Naast voorlichting en educatie kunnen technische oplossingen een rol spelen om online misbruik te voorkomen. Een mooi voorbeeld hiervan is *Hash Check Service*²³ van Offlimits waarop tal van online dienstenaanbieders aangesloten zijn. Met deze tool kunnen bedrijven hun omgeving scannen op bekend beeldmateriaal van seksueel misbruik van minderjarigen. In 2024 kwamen 500.000 strafbare afbeeldingen niet online of werden automatisch verwijderd van het internet. Daarmee wordt verdere verspreiding effectief tegengegaan. Idealiter wordt dit instrument uitgebreid met andere classificaties zoals ongewild verspreide naaktfoto's en andere illegale of strafbare content. Om zo automatisch het Nederlandse internet schoon en veilig te houden.

Aanbeveling: zorg als overheid voor leeftijdsverificatie in combinatie met leeftijdsclassificatie

Een veelgenoemde oplossing is leeftijdsverificatie. Hiermee kan ervoor worden gezorgd dat jongeren alleen content zien die passend is bij hun leeftijd, of dat ze beschermd worden tegen schadelijke online

²³ <https://hashcheckservice.nl/nl/over-hcs>

omgevingen. Het is hierbij wel noodzakelijk dat dit gaat met een ecosysteem-benadering²⁴. Voor leeftijdsverificatie ontwikkelen wij momenteel een argumentenkaart samen met ECP, Ams-IX en de Gemeente Amsterdam. Deze zal aan u overhandigd worden voorafgaand aan de technische briefing over online leeftijdsverificatie op 27 mei 2025.

We onderschrijven de motie over de ontwikkeling van een Digitale Kijkwijzer²⁵ door het NICAM van de Kamerleden Kathmann en Van der Werf. Dit instrument van leeftijdsclassificatie kan bijdragen aan het reguleren van *harmful but lawful* (schadelijke maar niet per se illegale) content. Want leeftijdsverificatie gaat over de persoon, classificatie over de content.

Platforms nemen zelf ook maatregelen om jongeren te beschermen. Zo biedt Instagram speciale tieneraccounts met beperktere functionaliteiten en meer privacy. TikTok stelt via de *Family Pairing*-optie ouders in staat om het accountgebruik van hun kinderen gedeeltelijk te beheren. Deze technische voorzieningen zijn echter niet waterdicht. Dat werd pijnlijk duidelijk bij een recente uitval van Instagram-moderatie, waarbij gebruikers ineens werden geconfronteerd met zeer gewelddadige beelden^{26,27}. Bovendien zijn deze technische oplossingen onderhevig aan het beleid van de platforms zelf. Die kunnen er bijvoorbeeld voor kiezen minder te gaan modereren. We kunnen de taak om onze kinderen te beschermen dus niet alleen aan de markt overlaten.

Interventie: actie op het moment dat het gebeurt

Snelle interventie is noodzakelijk om verdere schade, escalatie en herhaald slachtofferschap te voorkomen. Slachtoffers en omstanders van online grensoverschrijdend gedrag kunnen terecht bij onze hulplijn Helpwanted. Met deze laagdrempelige meldvoorziening geven we praktische hulp en advies op maat, doen we verwijderverzoeken om onrechtmatige/strafbare content te verwijderen en verwijzen we waar nodig door naar specialistische hulp. Immers, na een ingrijpende online ervaring is langdurige zorg voor een deel van de slachtoffers vereist. Dit omvat directe emotionele ondersteuning, en gespecialiseerde hulp om jongeren te helpen herstellen van stress, angst, schaamte of trauma. Als Offlimits werken we nauw samen met online dienstenaanbieders, die in veel gevallen snel reageren op onze verwijderverzoeken. Wanneer content niet wordt verwijderd, kunnen we voor opvolging doorverwijzen naar de bevoegde autoriteiten, zoals de Autoriteit Consument en Markt, vaak in combinatie met de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) of de Autoriteit online Terroristisch en Kinderpornografisch Materiaal (ATKM).

Aanbeveling: zorg voor een integrale aanpak van online content via Helpwanted als laagdrempelige meldvoorziening²⁸

Dit geldt voor bestaande vormen van online grensoverschrijdend gedrag en voor nieuwe, schadelijke online fenomenen (de *lawful but harmful* content) waar jonge mensen ernstig last van kunnen krijgen.

²⁴ <https://offlimits.nl/nieuws/inbreng-tweeminutendebat-online-kinderrechten>

²⁵ <https://tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2024D43173&did=2024D43173>

²⁶ <https://nos.nl/artikel/2557469-meta-biedt-excuses-aan-voor-gruwelijke-beelden-op-instagram>

²⁷ <https://sightsfoundation.com/resource/case-study-what-does-a-teen-actually-see-on-instagram/>

²⁸ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-36222-7.html>

Inclusief grensoverschrijdend gedrag in de online gaming wereld. Deze rol zou structureel geborgd moeten zijn als eenduidige ingang voor slachtoffers van online grensoverschrijdend gedrag, waar triage wordt gedaan om in samenwerking met alle relevante partners de goede hulp te kunnen bieden. Of het nu gaat om een verwijderverzoek, aangifte doen bij de politie of langdurige hulp door Centrum Seksueel Geweld (CSG). Want versnippering van het bestaande landschap van online hulporganisaties werkt een integrale aanpak van online grensoverschrijdend gedrag niet in de hand en komt slachtoffers niet ten goede. Een suggestie is om de aanpak van online grensoverschrijdend gedrag voor kinderen wettelijk te verankeren. Concreet stellen wij voor om het structureel vaststellen van een landelijke agenda in wetgeving vast te leggen, waarbij elk betrokken ministerie verantwoordelijkheid draagt voor de uitvoering. Daarbij zou ook de rol van de laagdrempelige meldvoorziening vastgelegd kunnen worden, als nationale *trusted flagger*, conform de vereisten van de Digital Services Act (DSA).

Een dergelijke wettelijke verplichting raakt meerdere beleidsterreinen en versterkt de samenhang tussen departementale verantwoordelijkheden. Binnen het domein van Volksgezondheid (VWS) draagt vroegtijdige signalering bij aan het voorkomen van zwaardere GGZ-trajecten. Op het terrein van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) bevordert toegankelijke ondersteuning de sociale participatie van jongeren. Voor Justitie en Veiligheid (JenV) betekent effectieve melding en signalering dat onrechtmatige en strafbare gedragingen sneller kunnen worden aangepakt, wat de opsporing en vervolging ontlast. De aanpak sluit daarnaast nauw aan bij de implementatie van de Digital Services Act (DSA) binnen het beleid van Economische Zaken (EZ). Tot slot worden binnen het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) online kinderrechten op deze manier structureel beschermd en geborgd binnen het beleid.

Aanbeveling: zorg ook voor een lokale aanpak dichtbij jonge slachtoffers van online grensoverschrijdend gedrag

Interventie is gebaat bij een zo gericht mogelijke aanpak, die dichtbij de slachtoffers van online grensoverschrijdend gedrag staat. Daarom zijn Helpwanted en de Gemeente Amsterdam een pilotproject gestart dat lokaal de omvang, aard en impact van online grensoverschrijdend gedrag in kaart brengt. Op basis hiervan kan Helpwanted een afweging maken welke maatregelen zij het beste in kan zetten. Zoals een intensivering van de hulplijn, het draaien van een lokale campagne, meer voorlichting op scholen, of samenwerkingen met lokale politie of hulppartijen zoals CSG. Deze aanpak biedt waardevolle inzichten voor de mogelijke inzet van beleidsmaatregelen — een aanpak die na afronding van de pilot voor meerdere gemeenten inzetbaar is en waar wij ook van hopen dat hier navolging aan gegeven wordt in andere gemeentes.

Actie nadat iets gebeurd is: structurele aanpak

Naast preventie en actie, is een duurzame en structurele aanpak van online grensoverschrijdend gedrag noodzakelijk. Belangrijke onderdelen hiervan zijn data-analyse, stevige wet- en regelgeving en een adequaat toezicht hierop.

Aanbeveling: structurele investeringen in meerjarig onderzoek om effectief te kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen

Voor een duurzame aanpak van online grensoverschrijdend gedrag is data-analyse onmisbaar. De anonieme data die Offlimits verzamelt, geeft waardevolle signalen over (opkomende) trends in

grensoverschrijdend gedrag zoals de toename van zelfgemaakte beelden door kinderen onder de twaalf jaar, waarbij we pleiten voor onderzoek²⁹. Daarnaast, organisaties als Rutgers of HackShield kunnen onze bevindingen inzetten voor gerichte preventie- en educatieprogramma's.

Aanbeveling: versterk toezicht op ontwerpmechanismes platforms

Vaak bevatten deze mechanismen schadelijke elementen die bewust zijn ontworpen om gebruikers vast te houden. Bijvoorbeeld met oneindige scrollfuncties en notificaties die voortdurend de aandacht trekken en technieken die inspelen op angst of sociale druk. De aangekondigde *Digital Fairness Act* van de Europese Commissie kan hierbij een belangrijke rol spelen³⁰.

Aanbeveling: versterk toezicht en handhaving van strafbare en onrechtmatige content

Het toezicht op strafbare en onrechtmatige content schiet tekort: het is te eenvoudig om bijvoorbeeld beelden van seksueel geweld online te zetten, terwijl het verwijderen van deze content vaak moeizaam verloopt³¹. Toezichthouders moeten snellere en effectievere verwijdering kunnen afdwingen, ook bij (porno)websites, door bijvoorbeeld snel door te pakken op het voorwerk van trusted flaggers als Offlimits. De handhaving moet worden versterkt om slachtoffers te beschermen. In de expertsessie die georganiseerd wordt op 2 juni door het Fonds Slachtofferhulp worden hier concrete handvatten voor aangereikt.

WAT HEBBEN OPVOEDERS NODIG?

Opvoeders hebben meer kennis over digitale vaardigheden en een positieve, constructieve houding nodig om open in gesprek te gaan met hun kinderen over sociale media. Hoe eerder zij dit doen, hoe bewuster en weerbaarder jongeren online worden^{32,33}.

Ook scholen, bibliotheken en andere kennisinstellingen vervullen een belangrijke rol in de digitale opvoeding van jongeren. Daarom werken wij, net als bijvoorbeeld CSG, tijdens de Week van de Lentekriebels samen met Rutgers om docenten en opvoeders te voorzien van concrete handvatten en educatief materiaal.

Om opvoeders hierin te ondersteunen, is het van belang dat zij toegang hebben tot betrouwbare voorlichting, gebaseerd op bewezen effectieve methodes en actuele inzichten. Deze ondersteuning moet toegankelijk zijn voor alle opvoeders – ongeacht woonplaats, achtergrond of sociaaleconomische situatie – zodat geen enkel kind de digitale begeleiding hoeft te missen en alsnog de Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO) kerndoelen behaald worden.

Ondersteuningsmaatregelen kunnen zijn:

²⁹ <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2563874-groot-deel-online-seksuele-beelden-van-kinderen-gemaakt-door-kinderen-zelf>

³⁰ <https://www.bitsoffreedom.nl/2024/11/01/strikte-leeftijdsverificatie-geen-oplossing-voor-sociale-media-paniek/>

³¹ <https://offlimits.nl/nieuws/dringend-actie-nodig-op-toezicht-en-handhaving-online-seksueel-geweld>

³² <https://www.choice-insights.nl/nieuws/persbericht-helpt-jongeren-overschat-eigen-digitale-vaardigheden>

³³ <https://netwerkmediawijsheid.nl/onderzoek-digitale-vaardigheden-sleutelrol-bij-leren/>

-
- Het beschikbaar stellen van praktische tools om met kinderen in gesprek te gaan over sociale media en hun online ervaringen. Hierbij is het van belang dat de focus ligt op het regelmatig voeren van korte gesprekken over online gedrag, waardoor het onderdeel wordt van de routine.
 - Voorlichtingscampagnes die opvoeders bewust maken van zowel de positieve kanten als de risico's van sociale media voor jongeren, en die hen doorverwijzen naar toegankelijke informatie en adviezen. Hierbij kan het belang benadrukt worden van het voeren van een gesprek met kinderen over wat ze online meemaken.
 - Het vergroten van de bekendheid van hulporganisaties zoals Helpwanted, zodat opvoeders weten waar zij terecht kunnen met vragen of zorgen.
 - Het opleiden van professionals in kennisinstellingen en het onderwijs, die opvoeders adequaat kunnen bijstaan en adviseren over digitale opvoeding en online risico's. Het is hierbij van belang dat hier zo vroeg mogelijk in de opvoeding al aandacht voor wordt gevraagd, bijvoorbeeld al op het consultatiebureau.
 - En dit vooral, zoals wij ook doen in de gemeente Amsterdam, dichtbij te doen en samen met het aanwezige netwerk.